

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Institutt for barnehagelærerutdanningen	Høst 2021 Åpen
Forfatter(e): Kari Marie Sele Kolnes Ingrid Aarthun Kandidatnummer(e): 1335, 1315	
..... signatur forfatter (e)	
Veileder: Synnøve Eikeland	
Fagansvarlig: Marianne Ree	
Tittel: Barnehagelærerens forebyggende rolle mot mobbing i utemiljøet i barnehagen Engelsk tittel: The kindergarten teacher's preventive role against bullying in the outdoor environment in the kindergarten	
Emneord: Mobbing Utemiljø Voksenrollen	Side tall: 43 Vedlegg/annet: 2 Stavanger, 30.12.2021 dato/år

Sammendrag

Denne bacheloroppgaven handler om hvordan barnehagelærere kan jobbe for å forebygge mot mobbing i utemiljøet i barnehagen. Gjennom studiet har vi undret på dette da vi selv gjennom praksis på studiet har observert lite aktiv personal når det kommer til utemiljøet. For å undersøke tema om mobbing i barnehagen nærmere knyttet opp mot utemiljø og voksenrollen har vi brukt kvalitativ metode og intervju for å hente inn empiri for å belyse problemstillingen vår: *Hvordan kan barnehagelærere jobbe med å forebygge mobbing i utemiljøet i barnehagen?* I forhold til problemstillingen vår har vi i denne oppgaven valgt å se på ulike begreper og teori knyttet opp mot mobbing i barnehagen, og gjennom intervjuene fått en forståelse av hvordan barnehagelærere kan jobbe med å forebygge dette i utemiljøet. Videre har vi knyttet teori opp mot funnene fra intervjuene og drøftet og analysert disse. Det at barnehagelærere er en sentral rolle i arbeidet mot mobbing i barnehagens utemiljø er et av resultatene oppgaven vil bære preg av.

Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet i forbindelse med siste året av barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Stavanger. Arbeidet med oppgaven har vært svært lærerikt og opplysende, om et viktig tema vi som kommende barnehagelærere må ha fokus på når vi kommer ut i arbeidslivet. Dette er et tema det dessverre er lite forsket på i barnehagesammenheng, men etter å ha skrevet oppgaven ser vi at nyere forskning er på vei og at tema oftere blir satt i søkelys. Vi håper dere som leser denne oppgaven vil få refleksjoner og ettertanke om et svært aktuelt og viktig tema.

Videre vil vi takke veilederen vår Synnøve Eikeland for gode veiledninger med mye engasjement for tema. Takk for mange gode innspill og konstruktive tilbakemeldinger underveis i arbeidet med oppgaven. Takk for at du alltid har sett på viktigheten av tema og fått oss til å forstå hvor viktig denne oppgaven faktisk har vært å skrive.

Vi vil også takke de fine og flinke informantene våre for at de ville stille opp til intervju om et så viktig og vanskelig tema. Gjennom intervjuene har vi fått mange spennende funn gjennom gode svar og refleksjoner.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	5
<i>1.1 Avgrensning av problemstilling</i>	6
<i>1.2 Begrepsavklaring</i>	6
1.2.2 Mobbing i barnehagen	6
1.2.1 Utemiljø	7
1.2.3 Voksenrollen	7
2.0 Teori	7
2.1 Styringsdokument – barnehageloven og rammeplan	8
2.2 Mobbing i barnehagen	9
2.3 Utemiljøet og lekens betydning	11
2.4 Voksenrollen i barnehagens utemiljø	13
3.0 Metode	16
3.1 Kvalitativ og kvantitativ	16
3.2 Valg av metode	17
3.3 Intervju	17
3.3.1 Prøveintervju	18
3.4 Forskningsetikk	18
3.5 Feilkilder	18
3.6 Informanter	19
3.7 Datainnsamling - gjennomføring av intervju	20
3.8 Analysering av data	21
4.0 Empiri	21
4.1 Mobbing i barnehagen	21
4.2 Utemiljø og lekens betydning	22
4.5 Voksenrollen i barnehagens utemiljø	23
5.0 Drøfting	25
5.1 Mobbing i barnehagen	25
5.2 Utemiljø og lekens betydning	27
5.3 Voksenrollen i barnehagens utemiljø	30
6.0 Avslutning/Konklusjon	32
7.0 Litteraturliste	34
Vedlegg 1	38
<i>Intervjuguide</i>	38
Vedlegg 2	39
<i>Samtykkeskjema</i>	39

1.0 Innledning

Denne bachelor oppgaven handler om mobbing i barnehagen med fokus på utemiljø og barnehagelærerens forebyggende rolle. Barnehagen skal være en arena hvor barna støttes av omsorgsfulle og trygge voksne, hvor det er nulltoleranse for utestenging og mobbing (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23).

Gjentatte krenkelser, erting og utestenging av et barn kan over tid gå over til at barnet blir mobbet i barnehagen. Når et barn blir utsatt for mobbing, er faren stor for at barnet på et senere tidspunkt kan bli rammet psykisk og fysisk av disse negative hendelsene fra mobberne. (Roland, 2021, s. 70-71). Derfor synes vi det er viktig å belyse dette temaet slik at personalet i barnehagen blir observante på at mobbing skjer i tidlig alder. Med god kunnskapsutvikling innenfor dette temaet, kan barnehagelærerne være med på å stoppe og forebygge mot mobbing om dette skulle forekomme i barnehagens utemiljø.

Bakgrunn for valg av tema

Vi vil presentere tema som omhandler mobbing i barnehagen med fokus på utemiljø og voksenrollen da dette er koblinger som ikke er belyst tidligere. Vi har valgt dette tema da mobbing i barnehagen er lite forsket på selv om man ser at mobbing starter i tidlig alder. En av faktorene for at vi ville skrive om mobbing i barnehagen var at 1. januar 2021 ble barnehageloven revidert og en ny paragraf som omhandler nulltoleranse for krenkelser som utestenging, mobbing, vold og diskriminering og trakassering ble iverksatt (Barnehageloven, 2021, §41). Gjennom praksis på studiet har begge opplevd at de ansatte i barnehagen ikke alltid er like aktive og tilstedeværende i utemiljøet kontra inne. Derfor ville vi spise oppgaven mot de største barna i barnehagen, og utemiljøet og den voksne sin rolle i denne tiden. Siden vi ville knytte mobbing, utemiljø og voksenrollen sammen kom vi frem til denne problemstillingen:

Hvordan kan barnehagelærere jobbe med å forebygge mobbing i utemiljøet i barnehagen?

Formålet med oppgaven er å finne ut hvordan personalet kan legge til rette for å forebygge mobbing i utemiljøet, og kartlegge om det er konkrete tiltak de kan jobbe med for å forebygge dette. For å innhente empiri til oppgaven har vi valgt kvalitativ metode og intervju. Kvalitativ

metode gis oss mulighet å gå i dybden på temaet, stille åpne spørsmål og supplere med oppfølgingsspørsmål underveis.

I denne oppgaven vil vi først ha en innledning med begrepsavklaring, der vi kort går inn på tre valgte begrep som vi synes er relevant for oppgaven. Videre vil oppgaven gå dypere inn i teorien på disse valgte begrepene, der teorien blir noe spisset opp mot problemstillingen. Oppgaven tar så for seg metode og valgene vi har gjort innenfor dette, før oppgaven presenterer empirien fra intervjuene. Helt til slutt vil empirien så bli drøftet opp mot teori, og oppgaven vil så bli avsluttet med en konklusjon.

1.1 Avgrensning av problemstilling

I denne oppgaven vil vi ha hovedfokus på mobbing i barnehagen blant de eldste barna, hvor vi ser på hvordan barnehagelærere kan jobbe forebyggende mot dette i utemiljøet. For å finne svar på problemstillingen vår må vi først finne ut av hva barnehagelærerne legger i begrepet mobbing. Vi vil videre se på holdninger knyttet til personalet, og hva de tenker er en viktig faktor for at de kan jobbe forebyggende mot mobbing i utemiljøet. Vi skal undersøke hva barnehagelærerne legger i et godt utemiljø, for så å se på koblingen om barnehagelærer kan jobbe med dette for å forebygge mobbing. Vi vil vi se på om det lettest for personalet å observere mobbing i inne- eller utemiljøet, og om det kan skyldes voksentettheten. Dette mener vi er viktig å få frem for å styrke oppgaven vår.

1.2 Begrepsavklaring

For å få en bedre forståelse av problemstillingen vår har vi valgt å rette fokus på disse tre begrepene: mobbing, utemiljø og voksenrollen. Disse tre begrepene mener vi er viktige for å se på hva barnehagelærer kan jobbe med for å forebygge eventuell mobbing i barnehagens utemiljø. Mobbing er generelt et stort begrep i seg selv, så i denne oppgaven har vi valgt å vise til generell mobbeatferd som kan forekomme i barnehagen.

1.2.2 Mobbing i barnehagen

Olweus definerer mobbing ved at en person blir utsatt for negative handlinger, hvor disse handlingene er gjort med hensikt, og at dette skjer over tid. Dette kan skje verbalt ved at en person blir truet og blir kalt stygge ting, og det kan skje gjennom fysisk kontakt hvor personen

blir utsatt for slag, spark eller blir holdt fast mot eget ønske. I tillegg nevner Olweus eksempler ved at mobbing skjer uten fysisk eller verbal kontakt, gjennom at personer kan lage grimaser, vender ryggen til og utestenge en person (Olweus, 1992, s. 17-18). Roland beskriver også mobbing som at noen gjør handlinger mot andre, med intensjon om å skade den andre parten (Roland, 2015, s. 23).

1.2.1 Utemiljø

Barnehagens utemiljø blir påvirket av organisering av aktiviteter, voksentetthet, gruppestørrelser på barn og hvordan personalet benytter seg av uteområdet (Sandseter, 2020, s. 18-19). Det fysiske utemiljøet ses på hvordan uteområdet er tilrettelagt. Det at uteområdet skal være utformet på den måten at det legger opp til ulike typer lek og læring hvor en kan finne ulike soner og områder som egner seg for dette. Utemiljøet skal i tillegg ta hensyn til barns ulike alder og funksjonsnivå (Thoren, Nordbø, Nordh & Ottesen, 2019 s. 4).

1.2.3 Voksenrollen

Barnehagen er en lærende organisasjon der hele personalet skal reflektere rundt faglige og etiske problemstillinger, oppdatere seg og være tydelige rollemodeller. De skal ivareta relasjoner mellom barna i grupper, mellom barn og personalet og mellom personalet og foreldre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 15). Ifølge Margareta Öhman, har personalet en viktig rolle når det gjelder å lage trygge rammer for barna som fremmer et stimulerende lekemiljø. Her kan personalet legge til rette for at barna får rom til å utforske ulike typer lek og utvikle det sosiale samspeillet sammen med andre barn (Öhman, 2012, s.15). Vi i barnehagen har et særlig ansvar for å forebygge og oppdage barn som ikke klarer å delta i lek, barn som holdes utenfor eller barn som ødelegger andre barns lek (Hoven & Mørland, 2014, s. 239-240).

2.0 Teori

I denne delen av oppgaven vil først ta for oss relevante styringsdokumenter som har fokus på mobbing i barnehagen. Oppgaven vil så se nærmere på teorien til de tre begrepene mobbing i barnehagen, utemiljø og voksenrollen i barnehagen. Grunnet lite forskning mellom koblingene av mobbing, utemiljø og voksenrollen, vil teoridelen bære preg av mer generell teori, for å gi leseren et dypere innblikk i våres valgte begreper. Teoridelen vil gå dypere inn på hva som kan ses på som mobbing i barnehagen og ikke, hva som kjennetegner et godt

utemiljø, lekens betydning i dette miljøet og hva som kjennetegner voksenrollen i barnehagens utemiljø og hvordan de kan arbeide mobbeforebyggende i dette miljøet. Teorien som blir presentert er relevant til senere i oppgaven, da dette blir diskutert i drøftingsdelen og er med på å belyse funnene vi gjorde oss under intervjuene.

2.1 Styringsdokument – barnehageloven og rammeplan

I Norge har vi barnehageloven som er med på å regulere alle barnehagene i landet vårt. Barnehageloven gjelder både private og offentlige barnehager, og er lovpålagte føringer for arbeidet som gjøres i barnehagene (Korsvold, 2020). Frem til 1.januar 2021 har ikke mobbing blitt nevnt i barnehageloven, kun at barnehagen skal motarbeide alle former for diskriminering. Fra 1.januar 2021 trådte den reviderte utgaven av barnehageloven i kraft som omhandlet mobbing, men det er likevel ingen paragraf i barnehageloven som heter mobbeloven.

Under §41 i den nye barnehageloven står det at barnehagene skal ha nulltoleranse for krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Om et barn blir utsatt for slike krenkelser, har alle som arbeider i barnehagen plikt til å gripe inn. I tilfeller hvor et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen forebygge mot slike tilfeller ved å arbeide kontinuerlig med å fremme trivsel, helse, læring og lek hos barna. Formålet med denne nye bestemmelsen er å ha økte fokus og understreke viktigheten av tydelige holdninger i barnehagen. Videre i barnehageloven under §42 kommer tydeligheten om at de som arbeider i barnehagen skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Om en som arbeider i barnehagen skal ha mistanke om at et barn ikke har et godt og trygt barnehagemiljø, skal det meldes fra til styrer. Om en som arbeider i barnehagen eller foreldre til et barn mener at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø skal dette undersøkes før det eventuelt settes inn tiltak. Under §43 ses det også på viktigheten om en skjerpet aktivitetsplikt når det kommer til mistanke om at en fra personalet krenker et barn. Dersom en som arbeider i barnehagen får mistanke om at en annen som jobber i barnehagen krenker et barn gjennom mobbing, diskriminering, utestenging, vold eller trakassering skal styrer varsles. Styrer skal så varsle barnehageeier (Barnehageloven, 2021, §41-43).

I rammeplanen for barnehage står det at barnehagene skal bidra til å utjevne de sosiale forskjellene, og barns fysiske og psykiske helse skal stå i fokus. Barnehagene skal bidra til

barns livsglede, trivsel, mestring og følelse av egenverd, samt forebygge mot krenkelser og mobbing. Om et barn skulle oppleve krenkelser eller mobbing er det barnehagen sitt ansvar og håndtere dette ved å stoppe det og følge opp. Barnehagen skal være et sted der barn skal få prøve ut ulike sider ved samspill, venner og felleskap (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Ved at barnehageloven nå har blitt revidert og fått inn krenkelser og mobbing, kan man se at både rammeplanen og barnehageloven samsvarer med hverandre når det kommer til forebygging og stopping av mobbing i barnehagen.

2.2 Mobbing i barnehagen

I rammeplanen, under barnehagens formål og innhold, kommer det tydelig frem at personalet i barnehagen skal ivareta barna på en trygg måte hvor de skal forebygge mobbing og krenkelser. Barnehagen skal være en plass der barna kjenner de er trygge, et sted de danner vennskap og blir støttet i omsorgsfulle og sosiale samspill med andre barn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20-23).

Dersom personalet skulle oppdage at et barn blir krenket eller mobbet i hverdagen, har de en plikt til å ta tak i dette. For å hjelpe barnet på en profesjonell og ivaretagende måte, er god kunnskap hos personalet sentralt. Dersom personalet griper inn i mobbesituasjonene må alle partene ivaretas, det barnet som blir utsatt for mobbing, de som mobber og de som er tilskuere. Dersom personalet griper inn på et tidlig stadium, vil barna som er tilskuere kunne lære at mobbing ikke er akseptert. Dette kan dermed ha en forebyggende effekt ved at andre barn ser at denne oppførselen ikke er tillatt (Idsøe & Roland, 2017, s. 42-43). Det er viktig at personalet har kunnskap om at når barn impulsivt erter, utestenger, skjærer grimaser eller tar leker fra hverandre vil ikke dette ses på som mobbing. Det er først når hendelser som dette skjer over tid det betegnes som begynnende mobbeatferd (Idsøe & Roland, 2017, s. 28). Ruud (2010) beskriver noen kriterier som hun mener avgjør om atferden kan beskrives som mobbing. Det er negative handlinger fra andre, enten en gruppe eller enkelt personer hvor disse handlingene gjentas over tid. I en slik situasjon vil den som blir utsatt for disse negative handlingene, ha problemer med å forsvare seg (Ruud, 2010, s. 36).

Forskning om mobbeatferd har i stor grad vært rettet mot barn i skolealder, og bare unntaksvis på barn i barnehage alder. Helt fra barna begynner i barnehagen viser studier og praksiseksempler at mobbeatferd forekommer allerede fra barna er små. I tidlig alder er barna

ikke klar over at de selv driver med mobbeatferd, og at denne atferden vil virke negativt på de barna det går ut over. De siste tiår har det blitt rettet større oppmerksomhet mot mobbeatferd. Når barn leker sammen kan det oppstå positive relasjoner som kan utvikle seg til et godt vennskap mellom barna. Denne relasjonen baseres på gjensidig respekt mellom barna. Motsetningen til dette er når det oppstår negative relasjoner mellom barna som kan føre til ubehageligheter i barnegruppen. Disse ubehagelighetene kan vise seg i form av eksempelvis ekskludering, sparking, grimaser, krenkelser og stygt snakk, hvor dette skjer mot enkelte barn i lek og over tid (Idsøe & Roland, 2017, s. 13-14). En finsk studie fra 2012 viser at i barnehagen er den vanligste formen for begynnende mobbeatferd at barn blir ekskludert og utestengt fra vennegrupper. Etter hvert går det over til ulike former for verbal mobbing, eksempelvis erting og at barna ler av andre barn. I denne studien var ikke fysisk mobbing særlig utbredt (Idsøe og Roland, 2017, s. 30).

Likevel vil ikke barna i barnehagen ha evne til å forstå hva som er mobbeatferd, eller kategorisere denne atferden, men likevel kan de delta i denne type mobbeatferd. Mobbing kan utarte seg i flere former og alvorlighetsgrader. Mobbeatferd som en kan se i barnehagen er verbal mobbing, relasjonell mobbing og fysisk mobbing. *Verbal mobbing* kan være erting, fornærmelser, trusler og kalle andre barn kallenavn. *Relasjonell mobbing* kan eksempelvis vise seg ved at barn blir utestengt, ekskludert, bestemme over andre, få andre barn til å skade noen og skjære grimaser. *Fysisk mobbing* kan for eksempel være å slå og sparke andre, rive leker fra et barn og dytte (Idsøe & Roland, 2017, s- 28-29). Det er viktig å belyse at det finnes ulike former for hvordan det kan utøves mobbeatferd, fordi da kan det lettere fanges opp av personalet i barnehagen. Likevel er det viktig å være klar over at en vanlig *konflikt* blant barna ikke er mobbing. Det at man som voksen klarer å skille mellom mobbing og en vanlig konflikt. Dette da konflikter og konfliktløsning kan betraktes som en viktig faktor i barnas sosialiseringssprosess. Det at konflikter bidrar til den sosiale utviklingen hos barna, noe i midlertidig ikke mobbing gjør. Derfor må man som voksen være observant og aktiv når det kommer til arbeidet om å se forskjell mellom konflikt og mobbing, da man fort kan forveksle disse, noe som kan føre til at et barn kan bli utsatt for mobbing uten å få den hjelpen den trenger. En vanlig konflikt kan likevel gå over i negative handlinger som blant annet krangling om barna ikke klarer å løse konflikten selv eller ikke får hjelp av en voksen. Er dette noe som skjer over tid kan det ses på som en begynnende mobbeatferd (Idsøe & Roland, 2017, s. 19-20).

2.3 Utemiljøet og lekens betydning

Utemiljøet i barnehagen blir påvirket av organisert aktivitet, voksentetthet, gruppestørrelser på barn og hvordan personalet benytter seg av utemiljøet (Sandseter, 2020, s. 18-19). I et prosjekt om uteområdene som helse – og miljødirektoratet har innledet et samarbeidet om, er formålet å skaffe ny kunnskap om betydningen av utemiljøet i skoler og barnehager for barns trivsel, læring og helse. I dette prosjektet ligger det studier av elementer som kan stimulere til økt fysisk aktivitet, gi trygge og gode rammer for lek og sosiale samvær, samt forebygge mobbing (Klima- og miljødepartementet, 2018, s. 34). I følge Olweus sin programpakke mot mobbing, er et godt utrustet utemiljø med muligheter for positiv aktivitet, en sentral rolle i arbeidet for å redusere mobbing. Det at gode uteareal er med på å redusere omfanget av mobbing, da det er med på å stimulere motivasjon, trivsel og læring blant barna. Sheffield's prosjektet i England viser at når uteområder omformes til allsidig utemiljø der barna kan finne en arena de trives i og behersker, vil mobbing reduseres kraftig (Thorén, 2003, s. 8).

Utemiljø som tilbyr barna skog, naturlig kupert terreng og klatretrær har en positiv påvirkning på hvordan barna leker i utemiljøet. Dersom utemiljøet tilbyr naturlandskap og har naturmaterialer tilgjengelige, har dette en positiv effekt for barns lek. Hvilket materiale barna har tilgang til og hvordan det fysiske miljøet er utformet, vil påvirke hvordan barna leker i utemiljøet. Dette fordi barna da har mulighet til å medvirke i ulik lek, og forme sin egen barnehagehverdag (Sando, 2020, s. 42-43). Når barn får innslag av natur hevder Vedum, Dullerud & Ødegaard (2005) at følelsen av gruppetilhørighet blir helt spesiell blant barna. Barn som leker hver for seg eller knuffer og plager andre inne, kan plutselig finne hverandre ute på en helt annen måte. Barna blir mindre bundet til den gruppen de vanligvis leker med inne når de er ute. Barn som får oppleve natur i utemiljøet sitt vil ofte ha et bedre samspill sammen, og man vil ofte se at det er mindre konflikter i dette miljøet (Vedum et al., 2005, s. 21-22).

Forskning viser at måten utemiljøet i barnehagen er utformet på har noe å si for barnas utvikling. Forskningen trekker frem forskjeller på ulike punkter mellom de barnehagene som har innslag av natur i sitt utemiljø og barnehager hvor det ikke er innslag av natur. De barna som har tilgang på miljøer der hvor det er mye innslag av natur har en bedre utviklet lek, en bedre motorikk, er mindre syke og har en bedre konsentrasjonsevne enn barn som er mye inne

i barnehagen eller barna i barnehager med miljøer hvor de ikke har tilgang på natur. Det er tydelig sammenheng mellom utemiljøets utforming og kvaliteten på de aktivitetene som foregår i utemiljøet. Utemiljøer hvor det er innslag av natur gir barna bedre balanse og koordinasjon enn de barna som leker på områder uten innslag av natur (Grahn et al. 1997, s. 6-7). Gibson sin teori om affordances beskriver hvilke muligheter barna har i miljøet ute, hva som tilbys dem og hvilke variasjoner som tilbys i utemiljøet. I utemiljø med varierte terreng, ser barna egne muligheter basert på sine tidligere opplevelser i møte med ulike terreng. Det handler også om hvordan mulighetene i utemiljøet blir brukt, og hvordan en tar i bruk de ulike funksjonene i terrenget (Fjørtoft, 2018, s. 190-191).

Sansene til barna stimuleres ved at de får bruke ulike typer materialer, særlig om materialene kan formes, forandres og flyttes. Når barna tilbys løs materiell blir leken mer kreativ og fysisk aktiv. Eksempel på dette kan være pinner som kan føre til kreative konstruksjoner og hyttebygging blant barna. I et felles hyttebyggings prosjekt, får barna i relasjoner med andre barn rike opplevelser sammen (Sæther, 2020, s. 182-184). Dersom barnehagen tilbyr vegetasjon, bidrar dette til et variert bruksområde, da vegetasjonen endrer seg i løpet av årstidene. Vegetasjonen blir en utømmelig ressurs som kan bidra til god lek blant barna i utetiden (Zeevaert, 2020, s. 122). Ifølge Sando (2020), blir faste lekeinstallasjoner på barnehagens uteområde brukt omtrent 15% av utetiden. Grunnen til dette er at de eldste barna i barnehagen finner disse apparatene kjedelige og at de er lite utfordrende. Det blir nevnt at barna er mer aktive i utetiden dersom de har tilgang på løse naturmaterialer. Disse naturmaterialene kan brukes i ulike typer lek til å for eksempel konstruere og bygge noe, samtidig som barna kan bruke fantasien til at konglene skal være konkreter som for eksempel en bil eller et dyr (Sando, 2020, s. 45-46).

En annen viktig del av utemiljøet er barnas egne steder, som vi voksne ikke ser. *Barnesteder* er steder som er laget av barn. I noen tilfeller er disse stedene organisert av voksne, men barna har etterpå omorganisert stedene slik at de ikke lenger tenker på dem som voksenlaget. Barnesteder er steder der barn bruker mye av sin tid i utemiljøet. Dette da barna er aktivt deltakende og utviklere for sitt eget sted i utemiljø. Ofte er barnesteder oppdaget og utviklet av barna selv. Her er det mange barns om bruker tiden sammen hvor de har like erfaringer og spesielle følelser for akkurat denne plassen (Fasting, 2019, s. 73-74). Barnesteder i utemiljøet endrer karakter etter årstidene i forhold til lys, vær og temperatur. Karakteren stedet får bestemmes ut fra stedets formelle oppbygging, materiell, hvem som er på stedet og hva de

gjør. Barnets personlige erfaringer og følelser for stedet er viktig for helhetsopplevelsen på stedet (Fasting, 2015, s. 3).

Selv om man ofte ser at lek utendørs vil skape et fellesskap hvor flere barn leker sammen, kan man også se at barn leker alene. Bar-Haim og Bart nevner i sin artikkel en form for positiv alenelek hvor barnet selv øver på motoriske ferdigheter for å få bedre innpass i leken (Bar-Haim & Bart, 2006, s. 297). I utemiljøet, stilles det krav til at barna mestrer å klare seg motorisk i ulike typer terreng. Derfor vil lek på et rikt uteområde være positivt for barna, både fordi de utvikler den motoriske kompetansen, og fordi dette bidrar til at de lettere kan inngå i lek med andre barn (Sando, 2020, s. 45). Bar-Haim og Bart beskriver viktigheten av at barna har en viss balanse- og koordinasjonskontroll på sin egen kropp. Dette da det stilles krav til at barna i noen typer lek må ha god motorikk for å kunne delta i leken (Bar-Haim & Bart, 2006, s. 297). De skriver at selv om barna leker alene, trenger det ikke ses på som noe negativt, men heller det motsatte. De får frem at for disse barna kan alene leken være positiv da de øver seg på de motoriske ferdighetene som trenger å styrkes, da dette kan gi innpass i den pågående leken (Bar-Haim & Bart, 2006, s. 299). I følge Öhman (2012) kan disse barna ha en rik fantasi som stimulerer til lek, eller at de kan ha opplevd noe som føles vanskelig. Her kan alenenleken være stimulerende for barnet for å takle det vanskelige de har opplevd (Öhman, 2012, s. 202). Samtidig bør barnehagelæreren være oppmerksom på at ikke alle former for alene lek er positiv, da alene leken i noen tilfeller kan være til bekymring i form av at barnet føler seg utestengt og mobbet. Det er likevel viktig å se helheten om barnet alltid leker alene eller om det er en god balanse om å leke med andre. Det er ikke bekymringsfullt når det er en balanse mellom alene lek og lek sammen med andre barn (Luckey & Fabes, 2005, s. 68).

2.4 Voksenrollen i barnehagens utemiljø

Voksenrollen er viktig i arbeidet med verdier og holdninger hos barn. De ansatte i barnehagen er nøkkelpersonene når det kommer til forebyggende arbeid mot negative handlinger. Det er de ansatte som har ansvar og legger premissene for miljøet i barnegruppa. Når barn får anerkjennelse gjennom at de ansatte sender ut forsterkende og støttende signaler, gir det mulighet for følelsespreget vekst og moralsk læring. Barn ser generelt på voksne som sine forbilder der de ser opp til det vi som voksne gjør. Det samme gjelder i barnehagen. Barna betrakter de ansatte i barnehagen for å få anerkjennelse, signaler og tilbakemeldinger på

hvordan de skal oppføre seg. Gjennom en aktiv personalgruppe som er engasjert og til stede i leken, samt gode samspill mellom de ansatte og barna, som veileder, korrigerer og støtter barna underveis i samspillet med andre barn, er en viktig faktor for forebyggende arbeid mot negative handlinger. Ved slike arbeidsformer kan man forhindre at negative handlinger skjer, men samtidig få barna inn i det samspillmønsteret du som ansatt ønsker (Nergaard, 2011, s. 38). De ansatte skal fungere som barna sine trygge baser, altså en tilknyttningperson der barnet tørr å utforske det verden har å by på med visshet om at den har en å vende tilbake til for emosjonell og fysisk støtte om det blir redd (Broberg et al., 2014, s. 170). Selv om de ansatte skal fungere som trygge baser kan de likevel ved hjelp av observasjon fange opp de gode øyeblikkene til barna, og gi de positiv respons på de positive handlingene og adferden de måtte ha. Pål Roland er en som ser på viktigheten av at ansatte setter tydelige grenser, men som likevel er varm og tydelig, kan være forebyggende mot antisosial atferd og mobbing. Barna ser på en slik voksen som sterk og innflytelsesrik, og dette er en slik voksen som barna trenger. Roland ser på den tydelige voksne som det å være omsorgsfull, stødig, myk og sterk. En slik voksen vil ikke ha makt, men autoritet, og dette kan virke forbyggende mot mobbing for de barna som er proaktivt aggressive i en barnegruppe. Hvis man ser på det motsatte, altså en svak voksen, vil de proaktivt aggressive barna ta føringen i gruppen ved at den voksne lar barna få makten. Dette kan føre til at det blir mer antisosial atferd og mobbing. Derfor er det viktig med tydelige, tilstedeværende, sterke, omsorgsfulle og myke voksne for å forbygge mobbing (Roland, 2021, s. 72-75)

Vi voksne er også viktige rollemodeller for barna, noe som er viktig å ikke glemme å reflektere over. Ved at vi som ansatte behandler medansatte og barna med sosialt positiv atferd og lar barna oppleve dette, øker sannsynligheten for at barna selv lærer og handler ut ifra dette. Barna ser på hva vi voksne gjør i praksis og vil i de fleste tilfeller gjøre det samme. Det har større påvirkningskraft på barnet å se hva de voksne gjør enn å høre på hva de sier. Om de i personalgruppen vil fremme inkludering, empati, respekt og vennskap må de i personalgruppen også vise holdninger til dette i deres handlinger i barnehagehverdagen. Da er det viktig at de ansatte inne på avdeling er bevist på måten de behandler både medansatte og barn, og at man viser til at alle er betydningsfulle og har en verdi i et stort fellesskap (Nergaard, 2011, s. 38).

Som pedagogisk leder eller barnehagelærer under en pedagogisk stilling har du som oppgave å planlegge og organisere det pedagogiske innholdet i barnehagetiden. Når det kommer til

utemiljøet er det viktig at du som pedagogisk leder går frem som en god rollemodell for de andre ansatte ved å sørge for at utemiljøet er et godt sted å være, og et sted der både barn og personal blir inspirert til lek og læring gjennom fysisk aktivitet (Thorbergesen, 2012, s. 38). Storli (2018) ser på prinsippet om at det ikke burde være noe forskjeller når det kommer til det å være pedagog inne og ute. Når utetiden og uteaktiviteten er i gang bør ikke dette betraktes som et avbrekk fra det pedagogiske arbeidet. Tvert imot så burde også uteaktiviteten planlegges. For mange oppleves rollen til personalet i utetiden som uavklart, noe det kan være flere årsaker til. En av årsakene kan være at rolle- og ansvarsfordelingen ute ikke er nedfelt i noen av barnehagens planer. Det kan være lurt å planlegge utetiden like mye som innetiden slik at utemiljøets ulike rom skal fungere optimalt ut ifra det pedagogiske arbeidet, men også sikre at barnehagens virksomhetsmål blir nådd. Utetiden er mer sesongpreget enn innetiden da utemiljøet forandres ut ifra årstidene. Utemiljøets utforming er med på å legge rammer for barns lek, og ved mer planlegging kan utemiljøet bli brukt til sitt fulle potensial. Her blir det igjen viktig at vi som voksne er gode rollemodeller og går frem som gode eksempler i forhold til hva utemiljøet kan by på av lek. Er det kommet snø og man skal ake eller gå på ski bør også en voksen ake i akebakken eller ta på seg ski for å skape engasjement sammen med barna rundt det vi holder på med (Storli, 2018, s. 358).

Det er likevel store uenigheter om hvordan de voksne som arbeider i barnehagen skal forholde seg til barns lek. En misforstått oppfatning av voksenrollen i barnehagen er at de voksne skal holde seg unna barns lek og at barna skal få leke fritt uten den voksnes tilstedeværelse. For barn med god utvikling av sosiale ferdigheter, som leker fint med andre og alene kan dette være en god løsning. Ikke alle barn har disse sosiale ferdighetene enda og har ikke lært seg ulike strategier for å leke sammen med andre barn. Derfor trenger enkelte barn en støttende voksen for å lære seg å leke med andre. Hvis man ser på Vygotskijs teori om «et støttende stilas», så vil den ansatte hjelpe barnet med å lære den hva lek faktisk er, og hvordan de sosiale spillereglene fungerer. Her er den ansatte deltakende så lenge barnet trenger det og klarer å mestre å delta i leken på egenhånd. En annen faktor for at det er bra at de ansatte i barnehagen er deltakende er at det kan være med å påvirke leken. Barna kan få nye ideer til å utvide sin egen lek videre, samt øke aktivitetsnivået. Derfor er det viktig at de ansatte i barnehagen følger opp barnas lekeinitiativ, og inviterer alle barna med på fysisk aktivitet gjennom lek og spill for at barna skal kunne kjenne på mestring og glede gjennom et fellesskap. Det er de voksne som er barnas rollemodeller, og våre holdninger påvirker dem (Lundhaug, 2010, s. 141). Antall voksne og barn på uteområde er også en faktor som kan

være påvirkende for hvordan kvaliteten på barnas lek blir. Dersom det er lite personal i utetiden kan det være vanskelig for personalet å involvere seg i barnas lek fordi det kan være utfordrende å holde oversikten. Med flere voksne tilstedte i utemiljøet vil kvaliteten på leken mellom barna bli høyere. Dette grunnet en høyere voksentetthet fører til at personalet får en bedre mulighet å få oversikt over situasjonene på området. Menneskets øye har en kapasitet å følge med på syv bevegelige gjenstander samtidig. Det vil med andre ord si at dersom det er frafall av personal i utetiden, og personalet må ha kontroll på flere barn, vil da oppmerksomheten endre fokus. Fokuset vil da endres fra innholdet på selve leken, til å ha kontroll på hva som skjer på området (Storli, 2018, s. 359).

Det er likevel viktig å trekke frem at det å være en engasjert og tilstedeværende voksen ikke alltid innebærer at den voksne er med og leker. Det at den voksne er til stede fysisk og emosjonelt holder for mange barn. Det at barna kjenner tryggheten og roen som kommer når den voksne setter seg rolig ned eller befinner seg i nærheten av der barna leker. Det er ikke alltid den voksne trenger involvere seg kroppslig i leken til barn, men bare at de nikker eller ler bekreftende kan være en faktor for at barna føler på trygghet og en indre ro. Selv om den voksne ikke leker betyr det ikke at den er en passiv betrakter. Den voksne får her muligheten til å engasjere seg dypt i observasjon av både barn og leken, noe som bidrar til en økt respekt og kunnskap om leken som læringsarena for barna (Öhman, 2014, s. 155).

3.0 Metode

Metode kan ses på som en vei som man følger for å nå et valgt mål. Dette er en fremgangsmåte som følger visse regler og som kan beskrive teknikker og arbeidsmåter som en benytter i arbeid med teori. Metode kan også ses på som fremgangsmåter for å innhente og bearbeide ulik data. Det å kunne innhente ulik informasjon om alt fra mennesker, miljø, prosenter og tall (Løkken & Søbstad, 2017, s. 9). Valget av metode baserer seg på hva som er mest gunstig ut ifra det en vil ha svar på, og før man velger en metode er det lurt å se på hva som passer til valgt problemstilling (Dalland, 2020, s. 54).

3.1 Kvalitativ og kvantitativ

Kvalitativ metode er en metode som fanger opp meninger og opplevelser som ikke kan måles eller tallfestes. Under en kvalitativ metode skjer datainnsamlingen gjennom direkte kontakt

med feltet og kan gjennomføres gjennom intervju, observasjoner og samtaler. Intervjuene eller samtaleene bærer preg av fleksibilitet og trenger ingen faste svaralternativer.

Observasjonene trenger heller ikke være fastsatte og regulerte, men ustrukturerte. Gjennom kvalitativ metode kan man få mange opplysninger med få undersøkelsesenheter ved at man får gått i dybden (Dalland, 2020, s. 54-55).

Kvantitativ metode er en metode som er godt egnet for å innhente data i målbare enheter. Gjennom en slik metode kan du få frem det som er felles foretrukket av to ulike produkter eller gjennomsnittlig inntekt hos en befolkning. Her kan du gå i bredden og innhente et lite antall data gjennom mange undersøkelsesenheter. Innhenting av data skjer uten noe direkte kontakt med feltet og kan gjennomføres via en spørreundersøkelse (Dalland, 2020, s. 54-55).

3.2 Valg av metode

Vi har valgt kvalitativ metode som vi synes er best egnet i forhold til det å gå i dybden, og der hvor vi får mest refleksjon og ny innsikt. Kvalitativ metode gjør det enklere for oss å gå i dybde i valgt problemstilling og vi har lyst til å bruke intervju som vår metode for å innhente empiri til oppgaven. Dette kan gi oss utfyllende og personlige svar, samtidig som vi kan supplere med oppfølgingsspørsmål underveis. Vi vil ved hjelp av funnene fra intervjuene belyse de gjennom valgt teori og drøfting.

3.3 Intervju

Da vi bestemte oss for metoden intervju, måtte vi utarbeide en intervjuguide. Før vi utarbeidet denne så vi på andre oppgaver på nett og hentet inspirasjon til hvordan intervjuguiden kunne utformes grunnet at vi ikke hadde skrevet en intervjuguide før. I intervjuguiden kategoriserte vi de ulike spørsmålene ut ifra de tre begrepene vi hadde valgt oss for å gjøre det mer oversiktlig. Vi valgte så ut to barnehager vi ville intervju, noe vi valgte på bakgrunn av kjennskapen til barnehagens drift og uteområdet. Vi hadde også valgt å ha fokus på de eldste barna i barnehagen, og det ble derfor naturlig å intervju tre barnehagelærere på stor avdeling. For å få en god flyt i strukturen under intervjuet bestemte vi oss for å fordele arbeidsoppgavene slik at en fungerte som var intervjuer mens den andre var skribent. I henhold til retningslinjene fra UiS hadde vi ikke lov å bruke lydopptak under intervjuene. Derfor var denne arbeidsfordelingen hensiktsmessig ved at en konsentrerte seg om å få ned mest mulig av det som informantene sa, mens den andre kunne konsentrere seg om å følge

intervjuguiden og stille informantene de planlagte spørsmålene. Intervjuguiden ble sendt på forhånd til informantene, da en av informantene gjerne ville ha denne på forhånd.

3.3.1 Prøveintervju

Vi har valgt å foreta et prøveintervju på en medstudent i forkant av intervjuene med våre informanter. Ved å gjøre dette fikk vi mulighet til å teste ut intervjuguiden vår. Vi fikk prøve ut om spørsmålene var konkrete nok, om de kunne relateres til problemstillingen og avdekke spørsmål som hadde behov for oppfølgingsspørsmål. I tillegg fikk vi prøve oss selv som intervjuere både med tanke på stemme bruk og formidling av spørsmålene vi skulle stille og hvordan fremtoningen vår var (Dalen, 2011, s. 30). Under prøveintervjuet la vi merke til at vi hadde stilt to spørsmål som var veldig like i tillegg til at vi hadde lagt et spørsmål under feil kategori. Vi la også merke til hvilke spørsmål som hadde behov for oppfølgingsspørsmål. For at intervjuguiden vår skulle bli bedre, endret vi denne i forkant av intervjuene med informantene (Dalen, 2011, s. 31).

3.4 Forskningsetikk

Når man driver med forskningsarbeid, finnes det etiske retningslinjer man må følge for å ivareta informantene. Forskningsetikk handler om at informantene er godt informert om deres rettigheter knyttet opp til deres deltakelse som intervjuobjekter. Vi vil belyse viktigheten av at informantene i forkant av intervjuene har blitt informert om hvordan deres og barnehagens identitet blir beskyttet i denne oppgaven. Dette er at barnehagen, personal og datamateriale knyttet opp til barnehagen, blir anonymisert i oppgaven. Intervjuobjektene har i god tid fått tilsendt samtykkeskjema slik at de kan lese denne nøye. Samtykket skal være frivillig og intervjuobjektene har blitt tydelig informert om sine rettigheter (Dalland, 2020, s. 173-174). For å ivareta informantene våre i denne oppgaven med tanke på taushetsplikt og av etiske hensyn, har vi valgt å anonymisere informantene ved å kalle de informant A, B og C. Etter at oppgaven er behandlet vil også alt datamateriale fra intervjuene bli makulert og slettet.

3.5 Feilkilder

Intervju kan være en svært nyttig metode, men krever sitt arbeid i forkant. Feilkilder innenfor intervju er først og fremst knyttet opp mot intervjuereffekten. Det er generelt knyttet en del

etiske dilemmaer når det kommer til de ulike stadiene i et intervju. Dette kan være alt fra planleggingen, når selve intervjuet blir gjort, ved transkriberingen og analysen (Løkken og Søbstad, 2017, 120-121).

Feilkilder i denne oppgaven kan være at vi som personer lagde intervjuguide for første gang. Det om alle spørsmål faktisk var relevante for oppgaven og om spørsmålene var godt nok formulert til at informantene skjønnte dem. Det var også første gang vi intervjuet et annet menneske, som også kan ses på som en feilkilde i form av hvordan vi presenterte de ulike spørsmålene, kom med oppfølgingsspørsmål, om vi pratet for fort og generelle holdninger under intervjuet. Det var heller ikke lov med opptak under intervjuet, noe som gjorde det vanskelig å få skrevet ned alt som ble sagt under intervjuet, det å være nøyaktige og ordrette. En fordel med at vi var to var at en kunne intervju og en kunne skrive.

Valg av barnehage og informanter er også en feilkilde som oppgaven kan bære preg av. Det at vi selv valgte ut barnehager som vi mente var godt egnet til oppgaven ut ifra uteområdet og drift som vi hadde kjennskap til. Vi valgte også tre ulike barnehagelærere som vi også hadde en kjennskap til, noe som kunne spille inn på svarene vi fikk. En av informantene ville også gjerne ha spørsmålene i forkant av intervjuet, noe som gjorde av vi måtte sende de til alle informantene på forhånd. Dette kan være en feilkilde da informantene kunne lese seg opp på tema og de ulike begrepene for å svare bedre for seg i stedet for at de svarte spontant her og nå.

3.6 Informanter

Når vi skulle finne informanter valgte vi å ta kontakt med to barnehager vi hadde kjennskap til fra før. Vi møtte personlig opp i to barnehager vi så kunne være aktuelle intervjukandidater, med tanke på barnehagens drift og utemiljø. Vi hadde en samtale med styrerne der vi presenterte tema og problemstilling og spurte om det var mulig å ha et intervju i barnehagen. Begge styrerne var positive til dette, og vi fikk tilbakemelding om at de synes problemstillingen og temaet virket interessant. I den ene barnehagen tok vi fysisk kontakt med de barnehagelærerne vi tenkte var aktuelle å intervju grunnet aldersgruppen på avdelingen deres, og presenterte tema for dem. Vi spurte så om de ville være informanter i intervjuet vårt, noe de sa ja til. I den andre barnehagen fikk vi utdelt informant gjennom styrer. Vi tok kontakt med de barnehagelærerne som hadde sagt ja til å bli intervjuet gjennom e-post hvor vi la med samtykke skjema, intervjuguide og

problemstilling. Vi endte med å intervju to barnehagelærere under pedagogisk lederstilling og en pedagogisk leder i to forskjellige barnehager. For å holde informantene anonyme har vi valgt å kalle dem for informant A, B og C.

Informant A: Kvinnelig pedagogisk leder.

Arbeidserfaring: Jobbet som pedagogisk leder i 4,5 år.

Utdanning: Barnehagelærer.

Informant B: Mannlig barnehagelærer under pedagogisk leder stilling.

Arbeidserfaring: Jobbet totalt 10 år i barnehage, hvor 9 av disse årene var som barnehagelærer.

Utdanning: Førskolelærer.

Informant C: Kvinnelig barnehagelærer under pedagogisk leder stilling.

Arbeidserfaring: Jobbet 15 år som barnehagelærer.

Utdanning: Førskolelærer.

3.7 Datainnsamling - gjennomføring av intervju

Intervjuene ble gjennomført på informantenes arbeidsplass i en passende tid i deres arbeidstid. Intervjuene ble gjennomført på pauserommet i den ene barnehagen og på møterom i den andre sånn at vi ikke skulle bli forstyrret. Vi startet intervjuene med å forklare informantene om deres anonymitet gjennom hele prosessen og at de hadde mulighet til å trekke seg fra intervjuet om dette skulle være aktuelt. Vi signerte så samtykkeskjema og forklarte kjapt hva det innebar. Vi presenterte så tema og problemstilling og forklarte at oppgaven hadde tre begreper som vi ville se en kobling mellom. For å bli litt bedre kjent med informantene våre, og for å få en myk start på intervjuet starte vi med noen bakgrunn spørsmål om erfaring og utdanning informantene måtte ha. Så begynte vi å intervju informantene innenfor de ulike begrepene. Intervjuene varte alt fra 30-40 minutter, men vi hadde på forhånd sagt at det kunne ta opptil en time siden vi ikke fikk ta opptak og måtte notere alt som ble sagt der og da. Intervjuene gikk over all forventning selv om en av informantene til tider snakket veldig fort. Vi følte vi fikk samlet inn den dataen vi trengte for å få svart på vår problemstilling.

3.8 Analysering av data

Når vi skulle analysere dataen fra intervjuene skrev vi ut alle tre intervjuene så vi hadde de foran oss i fysisk form. Vi leste igjennom et og et intervju sammen, og markerte de funnene vi synes var interessante og relevante for oppgaven vår. Videre skrev vi på små kommentarer i margen på de ulike funnene som kunne trekkes opp mot hverandre eller sammenlignes.

4.0 Empiri

I denne delen av oppgaven vil vi presentere funnene vi fikk etter vi hadde intervjuet informantene våre. Vi har valgt å presentere de funnene som er aktuelle i forhold til problemstillingen vår *Hvordan jobber barnehagelærere med å forebygge mobbing i utemiljøet i barnehagen?* Vi har kategorisert funnene i underkategorier for å gjøre dette kapitlet oversiktlig for leser. Underkategoriene vi har delt empirien inn i er mobbing i barnehagen, utemiljøet og lekens betydning og voksenrollen i barnehagens utemiljø, da dette er de tre kategoriene vi har jobbet med gjennom hele oppgaven.

4.1 Mobbing i barnehagen

Alle informantene våre så på mobbing som et begrep hvor negative handlinger blir gjort mot en person over tid. Informant A og B definerte begrepet mobbing som gjentatte krenkelser og negative handlinger som skjer mot en person over tid, og som går negativt ut over en person sitt selvbilde. Informant C mente at mobbing var negative hendelser mot en eller to personer som gikk over tid. Informant C så på viktigheten på det å være observant på dette fra tidlig alder, og at erting kan være en begynnende mobbeatferd. Informant A hadde ikke vært ute for mobbing, men tendenser til begynnende mobbeatferd i form av utestenging. Hun hadde ikke sett noen forskjeller når det kom til det å oppdage begynnende mobbeatferd inne eller ute. Noe hun begrunnet med at de var mye ute, grunnet barnehagens bakgrunn som frilufters profil. Informant A mente at ute hadde barna mulighet til å spre seg og gjøre ting i det skjulte ved at de har større område å leke på, og større kriker og kroker å gjemme seg i. Dette mente hun kunne gjøre det vanskeligere å oppdage mobbing ute. Samtidig snakket hun om at personalet på avdelingen var opptatt av at de skulle spre seg på uteområde, for å være mer tilgjengelige for barna på flere områder.

Informant B og C mente at mobbing var lettere å se inne på grunn av mindre fysisk rom, at det er mer voksen tetthet og lettere og være til stede som voksen. Informant C mente at ute var det lettere å gjemme seg og gjøre mobbing i det skjulte da det ofte var mindre voksne ute enn inne. Informant B mente det kunne komme til syne på en annen måte ute da ungene ofte opplever at de voksne ikke er så på. Det at du som voksen kan se at noen barn har en god lek langt unne, men når du går litt nærmere hører du at det ikke er så god lek allikevel. Informant B og C ser på at inne er det mer kommentarer som sårer og litt mer snikende utestenging, og at barna sier det ikke er plass i leken til nye barn som kommer til. Mens ute er barna mer stygge, mer fysiske og harde, med mer konkrete “nei, du får ikke lov å være med”. Informant B mente det var forskjeller på mobbing inne og ute, fordi ute er det mye motorikk der du fort ser forskjell på barna kontra andre type bord aktiviteter inne som for eksempel perling. Informant B mente at alle kunne få til å bygge med lego rundt bordet i en eller annen grad, men skal du ha regeltekst ute som hulk og due, ser du kjapt hvor langt barna er kommet i motorikken. Dette mente han kunne skape utestenging i form av at motorikken ikke var like godt utviklet hos alle barn, noe som kunne påvirke leken.

4.2 Utemiljø og lekens betydning

Når det kommer til gode utemiljø, tenkte alle informantene at dette bøy på mange muligheter med variert terreng, innslag av natur, at det er lekemateriell, naturmaterieell, en tilstedeværelse av voksne og engasjerte voksne. Informant C så også på et godt utemiljø som et miljø hvor det er god stemning, latter og glede med unger i flokk. Ved gode utemiljø ville dette kunne legge til rette for gode fysiske aktiviteter. Hun trekker frem viktigheten av innslag av natur i utemiljøet, da barna liker å gjemme seg i kriker og kroker, busker og trær. Hun ser også at årstider og vær spiller inn på hvordan barna ser muligheten i utemiljøet, da vann fører til at mange av barna oppholder seg i sandkassen, mens snø fører til flere barn i akebakken. Informant A så på fordelene med et åpent utemiljø med minst mulig faste installasjoner, da hun mente at åpne utemiljø med innslag av natur ga flere muligheter enn utemiljø med husker og klatrestativ. Her trakk hun frem begrepet affordances i forhold til det at barna kommer ut og ser hva de kan gjøre, og hva miljøet tilbyr av leke- og læremuligheter. Hun så også på et godt utemiljø ved at det ikke var så mange leker som en kunne krangle om. Hun påpekte viktigheten av innslag av natur i utemiljøet, da det ikke blir samme konflikter om materielle ting da det ikke går tomt for steiner og kongler. Informant A så også på gode utemiljø som en del av det sosiale i forhold til aktive voksne som er med i

leken med barna, samt barn som har mye å gjøre. I gode utemiljø lurer ikke barna på hva de skal gjøre, og blir ikke passive. Alle informantene nevnte viktigheten av et godt utemiljø, da de hadde erfaringer ved at dårlig utemiljø kunne føre til flere konflikter og tendenser til begynnende mobbeatferd på grunn av passive barn og lite muligheter. Informant B trakk også frem her at lite voksne grunnet at møter fort blir lagt i utetiden er en del av et dårlig utemiljø. Informant C nevnte også at barna blir mer inspirert til lek i et godt utemiljø, og dermed mer aktive. Dette kunne hun se i egen barnehage når hun skulle telle i utetiden. Hun fortalte da at du nesten kunne stå stille å telle de fleste av barna da de kom løpende og syklende forbi. Informant B så også på viktigheten på et godt utemiljø i forhold til motorikken og hvordan den ble utfordret i utemiljø som var kupert utformet. Gode utemiljø var også med å forme fantasien til barna og hvor mye de klarte å finne på ute. Det at de ikke er like avhengig av å ha en spade eller traktor, men kan bruke kongler kreativt i stedet.

4.5 Voksenrollen i barnehagens utemiljø

Når vi spurte informantene om hvilken rolle personalet har når det kommer til barns lek i utetiden, svarte alle informantene at de voksne skulle være “på” ved å ha en aktiv tilstedeværende rolle og spre seg utover uteområdet. Informant A så på viktigheten av å ha aktive og deltakende voksne i lek, men samtidig gi barna rom for å leke alene ved å trekke seg unna. Hun så på viktigheten ved at de voksne veiledet barna i lek hvis de trengte det gjennom å delta, videreutvikle og veilede barnas lek. Om et barn skulle bli utestengt fra lek eller vennegruppe i utemiljøet, svarte informant A at personalet måtte veilede barnet inn i leken for å finne gode strategier for å komme inn i lek med andre. De kartla også grunner til at et barn ble utestengt av andre, og så på ulike ideer og løsninger for å hjelpe barnet å komme inn i lek. Hun så også viktigheten av å snakke med den eller de som utestenger. Det å prøve å speile barnet om det hadde skjedd med en selv og sine nærmeste venner, hvordan barnet da hadde følt seg.

Informant B mente at personalet skal være til stede og engasjere de ungene som går alene eller de barna de vet strever med å komme inn i lek med andre. Det å sette i gang lek, men samtidig ha fokus på relasjoner, det å ta ungene der de er og finne ut av hva de er interesserte i og å starte noe rundt det, spesielt de som går rundt alene. For å skape et godt utemiljø er det viktig å løfte statusen til et barn som ikke har høy status. Ved at de voksne leker med disse barna kan det løfte deres status da du som barn er kjempekul om du har en voksen

lekekamerat. Informant B trekker likevel frem at dette kan være vanskelig å oppnå til tider da ofte møter, veiledning med studenter og andre samtaler blir lagt til utetiden. Han mener dette ofte blir lagt i utetiden fordi det er mindre belastende for de voksne som er igjen med barnegruppen ute, fordi det er mindre konflikter og krangling ute, og barna har større plass å boltre seg på. Informant B sin avdeling er også opptatt av at alle ikke alltid må leke med alle. Det er lov å si nei om det ikke går ut over et enkelt barn flere ganger. Hvis et barn får nei, er det den voksne sin rolle å ta med det enkelte barnet å finne på noe. Er dette noe som går over tid, sa informant B at de måtte observere og finne ut hva det er som gjør at barnet ikke får være med. Han nevnte da at personalet måtte se på om det var barnets strategier for å invitere seg selv inn i lek med andre som måtte endres, eller om det var de andre barna som måtte jobbe med inkludering og empati.

Informant C så på viktigheten av en aktiv og tilstedeværende rolle, likevel så hun at ungene ikke hadde like mye behov for de voksne ute da de ofte klarte å aktivisere seg selv lettere ute. Likevel trakk hun frem at det var viktig å ha et våkent blikk, snakke med ungene og gripe tak i de som ikke har noen å være med. De som eventuelt ikke hadde noen å være med, var det viktig å spør om de hadde valgt å være alenen, da dette var noe som kunne skje. Om de voksne blir passive, er barna også det, og det kan føre til konflikter, krangling og uenigheter i barnegruppen. Om et barn blir utestengt fra lek eller vennegruppe i utetiden, tar avdelingen det opp så fort som mulig og snakker om det. De jobber aktivt med det i hverdagen hvor de snakker med barna om venneregler og inkludering og det å ta vare på hverandre. De snakker om viktigheten av å observere om dette er gjentakende, og snakker med voksne på tvers av avdelinger om de har opplevd det samme.

Når vi stilte spørsmålet om aktiviteten på den voksen var forskjellig når det kom til ute- og innemiljø, svarte informant B og C at det var tydelig at den voksnes rolle var betydelig mer aktiv inne. Informant B trodde dette kunne ha noe å gjøre med at det var mer behagelig å være inne å sitte med bord-aktivitet enn det å være aktiv når det var ruskete vær ute. Informant C mente det samme som informant B, men mente i tillegg at barna trenger de voksne mer inne enn ute for å aktivisere seg.

På spørsmålet om hva informantene tenkte var det viktigste med voksenrollen når det kom til å forhindre mobbing i utemiljøet var alle informantene enige om viktigheten om å være gode rollemodeller for barna. Alle informantene var også enige om at tilstedeværende voksne var

det viktigste. Informant A sa at det var viktig at vi som voksen har fokus på å snakke fint både til kollegaer og andre voksne, slik at barna ser at du er en god rollemodell. Dette fordi barna speiler seg i oss. Det at du som voksen ikke sier “å, nå gjorde du det igjen”, da barnet da kan tenke “at jeg er et barn som gjør sånn”. Hun sa også at det var viktig å snakke opp ungene og jobbe aktivt for å styrke den sosiale kompetansen i gruppen, samt skape et godt og trygt fellesskap der alle er en viktig del. Informant B så først og fremst på det å være mentalt til stede som en viktig del av voksenrollen for å forebygge mobbing. Det å jobbe kontinuerlig med prosesskvaliteten mellom hvem vi er som mennesker, bygge relasjoner og kjenne ungene. Han så på viktigheten av å se på det som foregår og å veilede de som har en begynnende mobbeatferd, men også de som opplever å bli utsatt for mobbeatferden. Informant B nevnte likevel det å ha negativ atferd mot andre nødvendigvis ikke var intensjonen til barna, men han tror de har lært noen negative strategier for å få det slik de vil ha det. Informant C trekker her frem å ha fokus på barna, men også det å ikke bli en del av mobbingen selv som voksen. Som voksen må du være forsiktig med hva du sier og hvordan du ordlegger deg ved for eksempel å si “ikke gjør sånn” men heller forklare barnet hvorfor en ikke skal gjøre det og oppgi grunn.

5.0 Drøfting

I denne delen av oppgaven skal vi drøfte de empiriske funnene opp mot oppgavens problemstilling. Vi har kategorisert funnene i underkategorier for å gjøre dette kapittelet oversiktlig og holde den røde tråden gjennom oppgaven. Underkategoriene vi har delt drøftingen inn i er mobbing i barnehagen, utemiljø og lekens betydning og voksenrollen i barnehagen. Voksenrollen blir trukket frem i flere av underkategoriene. Dette har vi gjort fordi voksenrollen er sentral i situasjoner som omhandler mobbing i barnehagen, og hvordan de arbeider forebyggende mot dette.

5.1 Mobbing i barnehagen

I den nye barnehageloven står det at barnehager skal ha nulltoleranse for krenkelser som mobbing, utestenging, vold, diskriminering og trakassering. Om et barn skulle bli utsatt for slike krenkelser har alle som jobber i barnehagen plikt til å gripe inn (Barnehageloven, 2021, §41). Når vi spurte informanten om hva de la i begrepet mobbing svarte informant A og B at mobbing var gjentatte krenkelser og negative handlinger som skjedde over tid mot

enkeltpersoner. Informant C var enig i at mobbing kunne ses på som gjentatte negative handlinger mot en eller to personer, men trakk frem viktigheten av at det startet tidlig og at erting var en begynnende mobbeatferd. Dette kan ses i likhet med hvordan Dan Olweus definerer mobbing, hvor han definerer mobbing som at en person blir mobbet når vedkommende flere ganger blir utsatt for negative hendelser av en eller flere personer (Olweus, 1992, s. 17). Idsøe og Roland (2017) viser også til forskning og praksiseksempler om at mobbeatferd forekommer fra barna allerede er små (Idsøe & Roland, 2017, s. 13-14). Dette støtter også en finsk studie fra 2012 opp om, der de viser til at den vanligste formen for begynnende mobbeatferd i barnehagen er ekskludering og utestenging fra vennegrupper (Idsøe og Roland, 2017, s. 30).

Det er viktig som barnehagelærer å vite hva du legger i begrepet mobbing for å kunne vite hva du skal se etter når du observerer. Dette da mobbing og begynnende mobbeatferd kan komme i ulike former. Mobbing i barnehagen kan være alt fra verbal mobbing, relasjonell mobbing og fysisk mobbing (Idsøe & Roland, 2017, s. 28-29). Som barnehagelærer skal du likevel være forsiktig med hva du definerer som mobbing, da ertingen i seg selv ikke ses på som mobbing. Engangstilfeller av eksempelvis en negativ kommentar eller blick er ikke mobbing fordi det ikke går ut over et barn over tid eller er gjort med hensikt (Idsøe & Roland, 2017, s. 28). Derfor er det viktig at de som jobber i barnehagen er aktivt på barna i deres utemiljø for å observere om negative hendelser skjer over tid eller ikke.

Det er her interessant å se på det informant B sier om at barn nødvendigvis ikke har intensjoner om å ha negativ atferd mot andre, men at dette er negative strategier som barn har lært seg for å få det slik de egentlig vil. Dette kan støttes opp av Idsøe og Roland (2017) som ser på at barn i barnehagen ikke har evnen til å forstå hva som er mobbeatferd, men at de likevel deltar i denne type atferd for det (Idsøe & Roland, 2017, s. 28-29). Derfor er det viktig at de som jobber i barnehagen griper inn på et tidlig stadium, da barna som mobber, men også de barna som er tilskuere forstår at mobbing ikke er akseptert. Dette kan være forebyggende mot mobbing da barna ser at dette ikke er tillatt da de voksne griper inn (Idsøe og Roland, 2017, s. 42-43).

Informant A hadde ikke opplevd noen forskjeller når det kom til begynnende mobbeatferd inne og ute. Hun begrunnet dette med at barna var mye ute grunnet barnehagens drift, og at hun derfor ikke hadde merket noe forskjell. Både informant B og C trakk frem at mobbing var

enkler å oppdage inne enn ute, da voksentettheten er betraktelig større inne. Dette mener informant B kan komme av at man ofte legger møter og veiledning med studenter i utetiden, fordi konfliktene og kranlingen ofte er mindre da barna har nok plass å boltre seg på. Både informant A og C trakk frem at begynnende mobbeatferd og mobbing kunne være vanskeligere å oppdage ute da barna hadde større området og kriker og kroker å gjemme seg på. Likevel så både informant B og C at de voksne var mer aktive inne enn ute, noe informant B trodde kom av at det var med behagelig inne med bordaktivitet enn det å være aktiv ute i ruskevær. Informant C var her enig, samtidig som hun trakk frem at barna ofte trengte de voksne mer inne enn ute for å aktivisere seg. Dette er et viktig funn i oppgaven da alle informantene snakker om at det er viktig med tilstedeværende voksne for å forhindre mobbing i utemiljøet. Dette støttes også opp av Storli (2018) som ser på prinsippet om at det ikke burde være noe forskjeller når det kommer til det å være pedagog inne og ute. Det at utetiden ikke skal ses på som et avbrekk i det pedagogiske arbeidet (Storli, 2018, s. 358). Likevel støtter Vedum, Dullerud & Ødegaard (2005) dette med mindre konflikter og kranling i utemiljøet. Det at samspillet mellom barna ute i naturen skaper mindre kranling og at de i naturen er flinkere til å hjelpe hverandre (Vedum et al., 2005, s. 22). Her er det viktig å trekke frem at en vanlig konflikt ikke er mobbing, da konflikter kan være sosialt utviklende hos barn. Likevel kan en vanlig konflikt gå over til å bli en negativ handling som blant annet kranling, som igjen kan føre til begynnende mobbeatferd (Idsøe & Roland, 2017, s. 19-20). Selv om konfliktene og kranlingen kan være mindre i utemiljøet skal barnehagene fortsatt ha nulltoleranse for mobbing. For at barnehagelæreren skal kunne jobbe forebyggende mot mobbing i utemiljøet burde derfor ulike møter heller bli lagt til tider der avdelingen kan få hjelp av andre avdelinger eventuelt bli lagt til kveldstid, slik at den voksne sin tilstedeværelse blir opprettholdt.

5.2 Utemiljø og lekens betydning

Da vi spurte informantene hva de legger i et godt utemiljø, nevnte alle informantene at et godt utemiljø inneholdt innslag av natur og at de voksne var aktivt tilstedeværende. Informantene var også samstemte på at et godt utemiljø bøy på mange muligheter med variert terreng, lekematriell og naturmatriell. Informant B så også på utemiljøet som det fysiske rommet ute og hvordan dette var tilrettelagt, mens informant C nevnte at gode utemiljø inspirerte til lek og mer aktive unger. Dette kan ses i lys av det Sando (2020) skriver om at utemiljøet blir påvirket av hvordan personalet strukturerer grupper, aktiviteter og personalet på

uteområdet (Sando, 2020, s. 42-43). Det kan tenkes at uteområder hvor det hadde vært lite personal tilgjengelig og barna ikke hadde hatt tilgang på natur i utemiljøet, kunne det føre til en mindre kreativ lek, passive barn og mer konflikter. Dette fordi personalet er en viktig inspirasjonskilde for barna når det kommer til lek, og forskning viser at uteområder med innslag av natur gjør at barna blir mer kreative i utemiljøet, grunnet tilgangen på blant annet naturmaterialer. Det er tydelig sammenheng mellom utemiljøets utforming og kvaliteten på de aktivitetene som foregår i utemiljøet (Grahn et al., 1997, s. 6-7). Det kan tenkes at i et godt utemiljø med flere muligheter, vil barna leke sammen på en annen måte, fordi her får de store områder og boltre seg på. Dette støttes opp av det Vedum, Dullerud og Ødegaard (2005) skriver om at barn som ofte knuffer og krangler inne, finner hverandre ute i naturen på en annen måte og leker sammen (Vedum et al., 2005, s. 21). Det er også viktig å få frem at utemiljøet har større betydning enn vi har tenkt på tidligere, grunnet at utemiljøet er en viktig faktor for barns trivsel samt hvordan de bruker mulighetene i dette miljøet. Dette kan ses i lys av det som står i handlingsplan for friluftsliv (2018), hvor det påpekes at gode uteområder stimulerer til aktivitet og gir gode rammer for lek, samtidig som det forebygger mobbing (Handlingsplan for friluftsliv, 2018, s. 34). Dette støttes også opp av Olweus sin programpakke mot mobbing, hvor det står at et godt utemiljø er sentralt for å forebygge mobbing (Thorèn, 2003, s. 8).

Informant A trekker fram begrepet affordances i forbindelse med utemiljøet i barnehagen. Hun forteller viktigheten av når barna kommer ut vil utemiljøet tilby barna ulike leke- og læremuligheter der og da, uten at barna nødvendigvis er avhengig av annet lekemateriell for å komme inn i lek. Her vil barna i barnehager med innslag av natur utvikle leken da de ser flere muligheter i et slikt miljø (Grahn, et al. 1997, s. 6-7). Her snakket informant A og C om det at barn liker å gjemme seg i busker og trær. Ved at utemiljøet tilbyr barna natur, ser barna flere steder hvor de kan leke. Det at barn gjemmer seg kan ofte være at de ikke vil bli forstyrret i leken sin av de andre barna eller voksne. Det at de kan styre og utvikle leken sin selv. En som støtter dette, er Fasting (2019) som skriver at barn bruker mye tid på å utvikle sine egne barnesteder og knytter spesielle følelser til disse stedene (Fasting, 2019, s. 74). Disse stedene endrer forhold etter årstider og vær, og det kan tenkes at dette fører til at barna knytter sterke følelser til disse stedene da de ofte tilbringer mye tid her. Da stedene endrer karakter etter blant annet årstid, kan dette trolig være en medvirkende årsak til at barna stadig oppsøker disse stedene da leken blir utviklet og forandre med årstidene. De vil få ulike opplevelser på et sted som oppleves trygt, og dette kan gjerne oppleves tilfredsstillende for barna. Dette kan ses

i lys av det Fasting (2015) skriver om at barns erfaringer med barnstedene er viktig for opplevelsen de har når de er på disse stedene (Fasting, 2015, s. 3). Barna kommer ofte tilbake til de samme stedene, enten alene eller sammen med andre. Selv barna oppholder seg på disse barnstedene betyr det ikke alltid at det er god lek. Dette kan man knytte opp mot det Informant B snakket om at man som voksen kan se at barna har en god lek langt unna, men når man kommer nærmere så er den ikke så god likevel. Derfor er det viktig at vi som voksne er aktive og tilstedeværende for barna i utemiljøet. Det at voksentettheten er like god inne som ute. Selv om vi skal være aktive og tilstedeværende voksne betyr det ikke at vi alltid må gripe inn i barnas lek. Det at vi er til stede fysisk og emosjonelt holder for mange barn. Det at de voksne befinner seg i nærheten av der barn leker. Selv om den voksne ikke er med og leker er de fortsatt ikke passive. Her kan den voksne bruke tiden til å observere både barnas samspill og lek, og se hvordan leken og samspillet barna imellom faktisk er (Öhman, 2014, s. 155).

Informant A så på fordelene med et åpent utemiljø med minst mulig faste instillasjoner, da hun mente at et åpent utemiljø med innslag av natur ga flere muligheter. Dette støttes opp av Sando (2020) som skriver at instillasjoner for lek, kun blir brukt 15% av tiden, da disse tilbyr barna få fysiske utfordringer (Sando, 2020, s. 45). Informant A så viktigheten av at barna fikk være i et utemiljø hvor det aldri gikk tomt for naturmaterieell som steiner og kongler, da dette skapte mindre konflikter og krancling i barnegruppen. Det kan tenkes at dersom utemiljøet hadde tilbydd et begrenset antall spader, kunne dette ført til konflikter og krancling i form av at alle ville fortet seg ut for å få sikret seg den ene spaden. Dette støttes opp av Sando (2020) som beskriver at når barn leker i naturpreget område, virker dette positivt inn på barnas lek (Sando, 2020, s. 43). Når utemiljøet tilbyr uendelige mengder med kongler, kan det tenkes at konflikter og krancling om naturmaterieell unngås, fordi store mengder material gir alle barna tilgang på ønsket mengde. Dette kan ses i lys av det Vedum, Dullerud og Ødegaard (2005) skriver om at når barna leker i naturen vil en kunne se mindre konflikter og krancling mellom dem, samt de er mer hjelpsomme mot hverandre (Vedum et al., 2005, s. 21). Informant B trekker også frem viktigheten om at tilgangen på naturmaterieell stimulerer barnas fantasi og at det kan minske behovet for å ha en konkret spade eller traktor. Dette kan være et interessant funn da krancling om materielle ting blir mindre. I en verden hvor materielle ting står i fokus er det viktig at barna også kan bruke fantasien med andre konkreter som ikke har en fast rolle. Naturmaterialer har ikke en konkret egenskap, men kan formes til å være det barna selv vil, alt fra en bil til en baby i dukkelek. Dette kan ses i lys av det Sæther (2020) skriver om at

barns lek blir mer kreativ når de leker med naturmaterieell som kan formes etter barnas ønske (Sæther, 2020, s. 182-184). Det kan tenkes at i et fattig utemiljø med asfalt og lite innslag av natur at barna her blir passive og lite kreative. I et slikt miljø kan det være at barna trenger enda større oppfølging av de voksne og deres tilrettelegging av fysisk aktivitet for å komme seg inn i lek.

Et interessant funn fra intervjuene var når informant C trakk frem viktigheten av å spørre barn som lekte alene om de hadde valgt dette selv, da dette kunne være tilfelle. Dette er noe Bar-Haim og Bart skriver noe om, det at man kan se at barn leker alene. De trekker frem at alene leken ikke alltid er negativ, heller omvendt, da barna ofte kan øve seg på svakheter de vet de har for å senere komme seg inn i lek med andre (Bar-Haim & Bart, 2006, s. 297). Dette kan trekkes opp mot det informant B snakket om da han nevnte at mobbing kunne tydeligere ses under fysisk aktivitet ute med mye motorikk, der barn med dårlig motorikk ofte ble utestengt fra leken. Her kan det med alene lek være positivt i den forstand at barnet med dårlig motorikk øver på dette alene for å komme seg inn i lek med andre. Her vil et rikt utemiljø bidra til en utvikling i barns motoriske kompetanse og vil på den måten lettere få dem i sosial lek med andre barn (Sando, 2020, s. 45). En annen faktor for at et barn leker alene kan være at barnet kan ha hatt en slitsom dag, og har gjerne behov for å være alene. Ohman (2012) skriver at barna som leker alene kan ha en livlig fantasi de har behov for å leke ut, eller de kan ha opplevd noe som føles vanskelig. Hun skriver at for barn som har opplevd noe vanskelig kan det være stimulerende å leke dette ut alene (Ohman, 2012, s.202). Likevel må barnehagelærere følge dette opp, og tar grep om de ser at barnet ofte blir sittende alene og leke, og om dette gjentar seg over tid. Leker et barn alene over tid kan det være at barnet føler seg utestengt og mobbet. Dersom det er tilfellet, må personalet finne ut hvorfor dette barnet leker alene og sette inn tiltak (Luckey & Fabes, 2005, s. 68).

5.3 Voksenrollen i barnehagens utemiljø

Alle informantene så på viktigheten av en aktiv og tilstedeværende voksenrolle i utemiljøet for å forebygge mobbing. Lundhaug (2010) ser på den tilstedeværende voksne som svært viktig for de barna som enda ikke har utviklet gode sosiale ferdigheter og ulike strategier for å komme seg inn i lek med andre. Det at den voksne fungerer som «et støttende stilas» så lenge barnet trenger det for å klare å delta i lek med andre barn (Lundhaug, 2010, s.141). Er ikke den voksne tilstedeværende kan det tenkes at de barna med gode utviklede sosiale ferdigheter

og strategier leker fint med andre, mens barn med dårlig utviklet sosiale ferdigheter gjerne vil falle utenfor. Om disse barna over tid ikke kommer inn i lek med andre, grunnet at de ikke ses på som attraktive lekekamerater, kan dette anses som mobbing. Her ser informant A på det å være en aktiv voksen gjennom å veilede de barna som trenger det ved å være en deltakende og videreutviklende voksen i barnas lek som viktig. Om et barn ble utestengt fra leken mente hun at vi som voksne måtte hjelpe barnet med å finne gode strategier for å få barnet inn i leken. Informant A mente også at det var viktig å ta tak i den eller de som utestengte og snakke med dem. Her trakk hun frem det å speile barnet i form av hvordan den som utestenger ville følt det om han eller hun sine venner utestengte den fra lek. Dette var også noe informant B la vekt på, men samtidig trakk han frem at man måtte se på om det var barnet som ble utestengt som hadde dårlige strategier som måtte endres eller om de andre barna måtte jobbe mer med empati og inkludering. Han trakk også frem at det var viktig at vi som personal var til stede og engasjerte barna som gikk alene. Det at de voksne skulle sette i gang en lek med barnet for å løfte deres status, men samtidig ha fokus på relasjoner og ta barna der de er. Roland (2021) knytter dette opp mot rollen som en autoritativ voksen. Det å bygge positive relasjoner med barna, men samtidig finne balansen mellom en trygg og varm voksen og kontroll. Det at det stilles krav til den voksne sin sensitivitet og tilstedeværelse, og at de voksne har tett kontakt med barna der de er. Om et barn skulle bli utestengt er det viktig å gå inn i situasjonen på en respektfull måte der man sørger for å ha gode relasjoner til alle de berørte partene (Roland, 2021, s. 72). Dette knyttes opp mot det informant A og B sa i intervjuene sine, at man både må se på barnet som blir utestengt, men også på de eller dem som utestenger. Roland (2021) mener at det å gripe inn i negative situasjoner og ha samtaler med barna om positive handlinger mot hverandre, og samtaler om sosiale ferdigheter som empati er viktig for å forebygge mobbing. Gjennom tydelige, tilstedeværende, sterke, omsorgsfulle og myke voksne kan det redusere og forbygge mot mobbing. Ved en slik voksenrolle vil barna også stimuleres positivt gjennom utvikling av sosial kompetanse, sosiale ferdigheter og sosiale emosjonell læring, noe som i det lange løp også kan være med på å forebygge mobbing (Roland, 2021, s. 74). Om vi som voksne ikke er tydelige, omsorgsfulle og tilstedeværende voksne i utemiljøet til barna er dette noe som kan være med på å skape flere hendelser til krenkelser, begynnende mobbeadferd og mobbing. Derfor er det viktig at vi som voksne finner en balanse i barns frilek i utemiljøet og har kunnskap om hvordan vi skal gripe inn i negative situasjoner som måtte oppstå og hvordan vi skal jobbe om dette er noe som skjer over tid.

En annen faktor som alle informantene mente var med på å forhindre mobbing i barnehagen var det å være gode rollemodeller for barna. Både informant A og C trakk her frem viktigheten om å ha fokus på å snakke fint til andre voksne, kollegaer og barn, slik at barna oppfattet deg som en god rollemodell. Dette da barna ofte speiler seg i oss. Det at vi som voksne ikke snakker stygt om noen i barnas nærvær og heller ikke kommer med kommentarer som “å, nå gjorde du det igjen” og “ikke gjør sånn” til barna. Her trakk informant C frem det å ikke bli en del av mobbingen selv som voksen. Idsøe og Roland (2017) understreker dette ved at barn påvirkes negativt dersom de voksne oppfører seg dårlig. Det at voksne snakker stygt om andre kolleger i barns påhør. For at arbeidet med å forebygge og stoppe mobbing skal være effektivt er det utrolig viktig at det ikke forekommer mobbing og negative handlinger blant de voksne. Det at vi som voksne oppfører oss fint og snakker bra om andre (Idsøe & Roland, 2017, s. 22-23). Når vi voksne gjør en ting i praksis vil barna i de fleste tilfeller gjøre det samme. Det at barna ser hva den voksne gjør har større påvirkningskraft enn å høre på en beskjed som blir gitt muntlig (Nergaard, 2011, s. 38). Ved at vi som voksne har gode relasjoner oss imellom, tørr å slippe oss løs, leke og tulle med hverandre og samtidig gi hverandre oppløftene ord og komplimenter er dette noe som kan smitte over på barna. Vil vi som voksne fremme inkludering, vennskap og empati i barnegruppen må vi som personalet vise til disse holdningene i barnehagehverdagen vår. Ved at de voksne utstråler glede og latter vil mest sannsynlig barna også gjøre det da speiler seg i oss. Det er som ordtaket sier: like barn, leker best.

6.0 Avslutning/Konklusjon

I denne oppgaven har vi undersøkt og jobbet med problemstillingen: *Hvordan kan barnehagelærere jobbe med å forebygge mobbing i utemiljøet i barnehagen?* Gjennom kvalitative intervju av tre barnehagelærere har vi fått et rikt innblikk i deres erfaringer med mobbing i barnehagen og hvordan de arbeider om det oppstår begynnende mobbeatferd blant barna i barnehagen. Funn fra intervjuene viser at alle informantene hadde en felles oppfatning av at mobbing innebærer negative handlinger som blir gjort mot en person over tid. Alle informantene fortalte de hadde opplevd begynnende mobbeatferd i barnehagen. Dersom dette oppstod ble det tatt tak i med en gang for å forbygge dersom det skulle utvikle seg til mobbing. Informantene mente gode utemiljø med innslag av natur og god tilgang på natur- og lekemateriell kunne være en avgjørende faktor for å forebygge begynnende mobbeatferd i utemiljøet. Dette da det i slike miljøer ofte oppstår

mindre konflikter og krangling fordi her har barna større boltreplass og mer materiell, noe som kan føre til mindre krangling om materielle ting som eksempelvis spader. Det ble også nevnt at voksentettheten i utetiden er en viktig faktor for å forebygge begynnende mobbeatferd. Her kommer det fram at voksentettheten bør være lik både ute og inne. Ved høy voksentetthet kan personalet være aktive og tilstedeværende voksne som kan veilede barna i lek. Dette kan være veiledning av de barna som blir holdt utenfor leken, eller de som stenger andre barn ute. Ved høy voksentetthet kan man også plukke opp de barna som leker alene, da barn som leker alene ikke er negativt, men kan bli alarmerende over tid om dette ikke er balansert med lek med andre. Dette er en viktig faktor i barnehagelæreres arbeid for å forebygge begynnende mobbeatferd i barnehagens utemiljø. For at personalet skal være fulltallige i utetiden, kan en løsning på dette være at møter legges utenom arbeidstid. Da vil en også ha en bedre mulighet til å støtte og veilede barna i leken. Samtidig er det viktig at personalet er klar over at det pedagogiske arbeidet er en forlengelse av det som skjer inne, og at det pedagogiske arbeide ikke slutter når man er ute. Dette for at personalet da kan være mer til stede og samtidig være gode rollemodeller for barna.

Funnene vi har gjort oss, viser at barnehagepersonalet står sentralt i arbeidet mot å forebygge mobbing i barnehagens utemiljø. Vi har lært mye om hvordan vi som kommende barnehagelærere kan forbygge mobbing i barnehagen. Dette ved at vi har nok kunnskap om temaet, er tilstedeværende og aktive, både fysisk og mentalt, sammen med barna i utemiljøet. Det er også viktig å være kritisk til egen rolle og at vi er observante på våre egne holdninger og hvordan vi ordlegger oss i møte sammen med barn og andre voksne.

7.0 Litteraturliste

Bar-Haim, Y. & Bart, O. (2006). Motor function and social participation in kindergarten children. *Social development. Volume 15*, 296-310. <https://doi.org/10.1046/j.1467-9507.2006.00342.x>

Barnehageloven. (2021). *Lov om barnehager*. (LOV-2005-06-17-64). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_1#§2

Broberg, M., Hægstrøm, B. & Broberg, A. (2014) *Tilknytning i barnehagen*. Cappelen Damm AS.

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. (2. Utg.). Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7. Utg.). Gyldendal

Fasting, L., M. (2015). *Klatring i trær og hyttebygging: - Om barns lek og lekesteder ute, Vol 10 (6), 1-12*. Universitetet i Agder.

Fasting, L., M. (2019). *Playing outdoors*. Scandinavian University Press.

Fjørtoft, I. (2018). Barn og bevegelse: Læring gjennom landskap. I T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen. Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3. utg., s. 184-197). Gyldendal.

Grahn, P., Mårtensson, F., Lindblad, B., Nilsson, P. & Ekman, A. (1997). *Ute på dagis*. Alnarp.

Hoven, G. & Mørland, B. (2014). Lek for alle. I P. Sjøvik. (Red.), *En barnehage for alle*. (3. Utg., s. 233-250). Universitetsforlaget.

Idsøe, E., C, & Roland, P. (2017). *Mobbetferd i barnehagen: Temaforståelse - forebygging – tiltak*. Cappelen Damm Akademisk.

Klima- og miljødepartementet. (2018). *Handlingsplan for friluftsliv. Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Klima- og miljødepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/ce805bbda07b40d184115b512d1c0de0/t-1564.pdf>

Korsvold, T. (2020, 8. desember). *Barnehageloven*. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/barnehageloven>

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.

Udir. <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Luckey, A. J. & Fabes, R. A. (2005). Understanding Nonsocial Play in Early Childhood. *Early Childhood Education Journal*, 33(2), 67-72. DOI: 10.1007/s10643-006-0054-6

Lundhaug, T. (2010). Inkludering i fysisk aktivitet. I A. Holthe (Red.), *Måltider og fysisk aktivitet i barnehagen* (s. 138-147). Universitetsforlaget

Løkken, G. & Søbstad, F. (2017). *Observasjon og intervju i barnehagen*. (4. Utg.). Universitetsforlaget.

Nergaard, K. (2011). Mobbing i barnehagen. *10 spesialpedagogikk*, 76(2011), 31-40.

Olweus, D. (1992). *Mobbing i skolen. Hva vi vet og hva vi kan gjøre*. Universitetsforlaget.

Roland, E. (2015). *Mobbingens psykologi. Hva kan skolen gjøre?* (2. Utg.). Universitetsforlaget.

Roland, P. (2021). *Den autoritative voksenrollen i barnehage og skole*. Cappelen Damm Akademisk.

Ruud, E. B., (2010). *Jeg vil også være med! Lekens betydning for barns trivsel og sosiale læring i barnehagen*. Cappelen Akademisk Forlag.

Sando, O. J. (2020). Fysisk miljø, trivsel og fysisk aktivitet i barnehagen. I R. Storli (Red.), *Barnehagens fysiske inne- og utemiljø*. (s. 37-46). Universitetsforlaget.

Sandseter, E. B. H. (2020) Prosjekt EnCompetence: Bakgrunn, metode og hovedresultater. I R. Storli (Red.), *Barnehagens fysiske inne- og utemiljø*. (s. 15-35). Universitetsforlaget.

Storli, R. (2018). Bevegelseslek i barnehagens uteområde. I T. Moser (Red.), *Kroppslighet i barnehagen. Pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse*. (3. utg., s. 345-362). Gyldendal.

Sæther, T. (2020). Hvordan skape et godt utemiljø i barnehagen der både personalet og barna er aktive i leken? I R. Storli (Red.), *Barnehagens fysiske inne- og utemiljø*. (s. 175-184). Universitetsforlaget.

Thorbergsen, E. (2012). *Barnehagens uterom*. Pedagogisk forum.

Thorèn, H., K. (2003). *Skolens utearealer - Om behovet for arealnormer og virkemidler*. Sosial- og helsedirektoratet. <https://docplayer.me/5180557-Is-1130-skolens-utearealer-om-behovet-for-arealnormer-og-virkemidler.html>

Thoren, K., H., Nordbø, E. C. A, Nordh, H. & Ottesen, I. Ø (2019). *Uteområder i barnehager og skoler: Rapport fra NMBU – Norges miljø og biovitenskapelige universitet*. (ISBN: 978-82-575-1659-8). Hentet fra https://www.godeidrettsanlegg.no/sites/default/files/bilder/kortversjon_-_uteomrader_i_skoler_og_barnehager_-_hvordan_sikre_svalitet_i_utformingen%20%281%29.pdf

Vedum, V. T., Dullerud, O. & Ødegaard, T. (2005). *Natur – og gårdsbarnehagen*. Fagbokforlaget.

Zeevaert, J. (2020). Hvordan utvikle gode utearealer i barnehagen sett fra landskapsarkitektens perspektiv. I R. Storli (Red.), *Barnehagens fysiske inne- og utemiljø*. (s. 115-127). Universitetsforlaget.

Öhman, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Pedagogisk Forum.

Öhman, M. (2014). Det viktigste er å få leke – om lekens relasjonelle kompleksitet og voksnes intervensjoner i barns lek. I T., H. Rasmussen (Red.), *På spor etter leken: Lek under moderne vilkår*. (s. 145-159). Fagbokforlaget.

Vedlegg 1

Intervjuguide

Bakgrunns spørsmål:

- Hvilken stilling har du i barnehagen?
- Hva er din utdanningsbakgrunn?
- Hvor lenge har du jobbet i barnehage?
- Hvilken aldersgruppe jobber du med?

Hovedtema:

Utemiljø:

1. Hva legger du i begrepet utemiljø?
2. Hvilke tanker har du rundt «et godt utemiljø»? Og har du eventuelt noen tanker rundt det motsatte?
 - Hvilke muligheter ser du at barna har for lek i dette miljøet?
3. Har du erfaring med et godt og et dårlig uteområde og hvordan barna blir påvirket av det?
 - På hvilken måte er barna aktive i uteleken? Eventuelt passive?
 - Er det steder på uteområdet hvor barna oppholder seg mer enn andre steder?

Mobbing:

4. Hva legger du i begrepet mobbing?
5. Hva tenker du er det viktigste med voksenrollen som kan hjelpe å forebygge mobbing?
6. Dersom mobbing skulle forekomme i, hvor tenker du det er lettest observere det? Ute / inne?
7. Om du har observert mobbing, har du sett noen forskjeller når det kommer til mobbing inne og ute?
 - Opplever du at barn blir utestengt fra lek på uteområdet? -Hvis ja, i hvilke situasjoner skjer dette?
 - Hvorfor tror du dette skjer?
8. I den nye mobbeloven er det snakket mye om krenkelser og at dette kan ses på som mobbing. Hva tenker du om dette?

Voksenrollen:

9. Hvilken rolle har personalet når det kommer til barns lek i utetiden? Ser du noen forskjeller inne og ute i forhold til om de voksne er aktive eller ikke?

- Om det er forskjeller, merkes dette på barna?

10. Hva gjør du som voksen for å skape et godt utemiljø for å forhindre mobbing på uteområdet?

- Har påvirkningen fra de voksne i utetiden noe å si for barna? Hvordan?

11. Om noen barn blir utestengt fra lek eller en vennegrupper i utetiden, hvordan jobber dere som voksne på avdelingen med dette?

Vedlegg 2

Samtykkeskjema

Vil du delta i Forskningsprosjektet *Hverdagspraksis*?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å involvere barnehagelærerstudenter i forskning som bidrar til mer kunnskap om hverdagspraksiser som fremmer lek, kommunikasjon og tilhørighet i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Gjennom *Hverdagspraksiser* skal barnehagelærerstudentenes Bacheloroppgaver knyttes til forskning som skjer ved Universitetet i Stavanger ved Institutt for barnehagelærerutdanningen, og det nasjonale barnehageforskningscenteret FILIORUM¹ finansiert av Norges Forskningsråd. Det overordnede målet for alle Bacheloroppgavene er å få mer kunnskap om hverdagspraksiser i barnehagen innenfor temaene: digital kompetanse, lek, tilhørighet/mangfold, kreativitet, bærekraft og ledelse. Problemstillingene vil variere innen rammen av de tematiske områdene.

1 <https://www.uis.no/forskning-og-ph-d/forskningscentre/filiorum-senter-for-barnehageforskning/>

Studentenes Bachelorsoppgaver tilsvarer 15 studiepoeng (¼ studieår) og datagrunnlaget de bygger oppgavene sine på er korte observasjoner i barnehagen, intervjuer, eller spørreskjema. Dataene som samles inn skal i første rekke brukes til studentenes Bacheloroppgaver, men vi vil også i dette brevet spørre om lov til å bruke dataene videre i forskning i FILIORUM – Senter for barnehageforskning.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger (UiS) ved Institutt for barnehagelærerutdanning og FILIORUM – Senter for barnehageforskning er ansvarlige for prosjektet. Samarbeidspartnere er barnehageeiere i Rogaland som har kommet med ønsker om tema de vil ha belyst gjennom studentenes Bacheloroppgaver.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet fordi du arbeider i en barnehage eid av en av våre samarbeidspartnere i prosjektet. Barnehageeier har valgt ut barnehagen du arbeider i til å være med i prosjektet. Spørsmål om deltakelse sendes til alle ansatte i denne barnehagen som er aktuelle for studentenes problemstillinger. Det er ikke sikkert du vil inngå i datainnsamlingen, selv om du gir tillatelse.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta i prosjektet vil barnehagelærerstudenter ved UiS få mulighet til å besvare problemstillinger i sine Bacheloroppgaver gjennom tilgang til praksisfeltet som videre bidrar til forskning om hverdagspraksiser i barnehagen.

Metoder som vil bli brukt er ikke- deltakende observasjon, deltakende observasjon, intervju og spørreskjema. Ikke-deltakende observasjon betyr at studenten er tilstede og observerer barn og ansatte i barnehagen uten at de selv deltar aktivt i det som foregår. Deltakende observasjon er nødvendig når studentene skal prøve ut didaktisk opplegg sammen med ansatte og barn i barnehagen. Det er ikke lov å gjøre lyd- eller videoopptak. Opplysningene registreres gjennom studentenes notater som vil være anonymisert og oppbevart på sikker maskinvare. I den ferdige oppgaven vil det ikke være mulig å gjenkjenne barn, ansatte eller barnehagen dataene er samlet inn i. Det er kun studenten som har opplysninger om dette. Studenten har taushetsplikt, og ingen, heller ikke veileder, vil vite hvilke barn eller hvilken barnehage dette dreier seg om. I de tilfeller observasjon i barnehagen er aktuelt vil studenten forholde seg til gjeldende korona-restriksjoner og smittevernsprosedyrer. Gjennom spørreskjema eller intervju med ansatte vil det ikke åpnes for spørsmål om enkeltbarn. Ved intervju er det kun tillatt å skrive notater, mens spørreskjema fylles ut og registreres elektronisk. Det kan i noen tilfeller være aktuelt å lagre data innsamlet via intervju, spørreskjema, eller observasjon, til videre forskning i FILIORUM. Data lagres på sikker server og krever tillatelse av involverte.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger og data samlet inn om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

I tilfeller der det gjøres observasjon av ansatte i barnehagen vil kun de ansatte som har gitt samtykke bli observert. Samtlige ansatte som skal intervjues må ha gitt tillatelse til dette. I gruppeintervju må alle som intervjues ha gitt slik tillatelse. Det skal ikke gjøres lyd-, bilde- eller videoopptak.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun student som vil ha tilgang til opplysninger om ditt navn, hvilken barnehage du arbeider i, og andre detaljer knyttet til datainnsamlingen. Veileder og prosjektgruppe ved UiS vil ha tilgang til anonymiserte data som samles inn. Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes

hverken i Bacheloroppgaven til studentene eller i eventuelle andre publikasjoner der dataene brukes.

Alle data vil ivaretas gjennom sikker lagring i tråd med UiS retningslinjer, og vil anonymiseres slik at opplysningene ikke vil kunne spores tilbake til kilden. Dette kan gjøres ved at barna/barnehageansatte/barnehagen får fiktive navn eventuelt nummer. Dataene oppbevares på tilgangsbegrenset og passordbeskyttet maskinvare.

Barnehageeierne som har deltatt i prosjektet vil kun få tilgang til resultater gjennom studentenes Bacheloroppgaver der ansatte, barn, og barnehager er anonyme.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres innen Bacheloroppgaven er godkjent slik at ingen data kan spores tilbake til kilden, noe som etter planen er februar 2022.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet (etter at data er samlet inn, men før oppgaven er avsluttet og dataene anonymisert), har du rett til:

- innsyn i data og personopplysninger som er registrert om deg. Du har også rett til å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet og eventuelt slettet opplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Etter at anonymisering er foretatt kan du ikke identifiseres i datamaterialet og det vil derfor ikke være mulig å hente ut data om deg.

Ønsker du mer informasjon om datainnsamlingen, kan dette fås ved henvendelse til prosjektansvarlig ved UiS (se kontaktinformasjon på samtykkeskjema).

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for barnehagelærerutdanning/FILIORUM, Universitetet i Stavanger ved professor/senterleder FILIORUM Elin Reikerås elin.reikeraas@uis.no, eller administrativ koordinator FILIORUM Secilie Schelbred filiorum@uis.no
- Vårt personvernombud: Rolf Jegervatn rolf.jegervatn@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Elin Reikerås Secilie Schelbred

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hverdagspraksiser*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- _å delta i observasjon i barnehagen
- _å delta i intervju og/eller spørreskjema

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles i henhold til de tillatelser jeg har gitt ovenfor.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)